

Голові Разової спеціалізованої вченої ради
Запорізького національного університету,
доктору юридичних наук, професору,
завідувачу кафедри
конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету
Колпакову В.К.

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента
Сокурєнко Олени Анатоліївни на дисертаційну роботу Свідєнко Аліни
Олексіївни на тему: «Адміністративно-правове регулювання права
внутрішньо переміщених осіб на пенсійне забезпечення», подану на
здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за
спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дослідження. Пенсійне забезпечення внутрішньо переміщених осіб є однією з ключових соціальних гарантій держави, оскільки пенсія для цієї категорії громадян виконує не лише функцію стабільного джерела доходу, а й виступає важливим механізмом матеріальної підтримки, що забезпечує задоволення базових потреб у житлі, харчуванні, медичному обслуговуванні та соціальній інтеграції.

Внутрішньо переміщені особи перебувають у особливо вразливому стані: вони зазнали втрат майна, змушені були покинути рідне місце проживання, часто втратили соціальні зв'язки та ресурси, що ускладнює їхню економічну стабільність. У цьому контексті пенсійне забезпечення виступає не лише як гарантована законом виплата, а й як засіб реалізації права на гідне життя та соціальний захист, що є базовим критерієм ефективності державного управління у сфері соціальної політики.

Проблематика пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб загострилася після 2022 року, коли чисельність переселенців значно зросла. Це

призвело до посилення навантаження на систему органів пенсійного забезпечення, необхідності швидкої адаптації адміністративних процедур та впровадження ефективних механізмів виплат, що враховують специфіку розміщення внутрішньо переміщених осіб у різних регіонах країни. Наявні проблеми включають затримки виплат, складнощі з доступом до відділень банків та органів соціального захисту, а також потребу у забезпеченні прозорих і доступних механізмів перерахунку та поновлення пенсій.

Важливим аспектом актуальності дослідження є врахування тенденцій європейської інтеграції України, зокрема у сфері соціального та пенсійного забезпечення. У рамках європейських стандартів держава має забезпечувати ефективний доступ громадян до соціальних гарантій, рівність прав та недискримінацію всіх категорій населення, включно з внутрішньо переміщеними особами. Гармонізація українського законодавства з нормами Європейського Союзу передбачає запровадження прозорих і доступних процедур призначення, перерахунку та виплати пенсій, що відповідають принципам ефективності, передбачуваності та правової визначеності.

Європейська інтеграція також передбачає адаптацію адміністративно-правових механізмів до кращих практик країн ЄС, що дозволяє підвищити ефективність пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб. Зокрема, це стосується вдосконалення процедур взаємодії між державними органами та банківськими установами, запровадження електронних сервісів для отримання пенсій, забезпечення можливості вибору банку отримувачем виплат та зменшення адміністративних бар'єрів. Використання зарубіжного досвіду сприяє оптимізації процесів, підвищенню доступності та своєчасності виплат пенсій внутрішньо переміщених осіб, що відповідає європейським стандартам соціального захисту.

Крім того, інтеграційний вектор зумовлює необхідність врахування міжнародних стандартів у сфері адміністративно-правового регулювання пенсійного забезпечення. Це включає встановлення чітких критеріїв для визначення прав внутрішньо переміщених осіб, узгодження національних процедур із міжнародними рекомендаціями та забезпечення контролю за

дотриманням правових гарантій. Врахування європейських практик дозволяє формувати адміністративно-правові механізми, які не лише відповідають національним потребам, а й підвищують довіру громадян до державних органів та зміцнюють соціальну стабільність у країні.

З огляду на зазначене, наукове дослідження адміністративно-правового регулювання права внутрішньо переміщених осіб на пенсійне забезпечення має виняткову актуальність. Вивчення та систематизація адміністративно-правових механізмів у цій сфері сприяє не лише теоретичному розвитку науки адміністративного права, а й практичній реалізації принципу соціальної справедливості та ефективності державного управління. Це дослідження дозволяє визначити ключові проблеми, розробити пропозиції щодо удосконалення процедури виплати пенсій, забезпечити доступність і своєчасність виплат, а також врахувати потреби внутрішньо переміщених осіб у нових умовах соціально-економічного середовища.

Таким чином, дисертаційне дослідження спрямоване на підвищення ефективності системи пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб, що має важливе соціальне значення, адже пенсія для переселенців виступає не лише як фінансова підтримка, а й як інструмент захисту прав людини, гідності та забезпечення базових життєвих потреб, що робить обрану тему дослідження вкрай актуальною та суспільно значущою.

Метою дисертаційної роботи є здійснення спроби виявлення особливостей адміністративно-правового регулювання права внутрішньо переміщених осіб на пенсійне забезпечення та формування нового наукового підходу до розуміння його сутності. На цій основі авторка розробляє науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення механізму адміністративно-правового регулювання пенсійного забезпечення ВПО. Обрана мета дослідження є своєчасною та соціально значущою, оскільки забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб на пенсійні виплати має безпосереднє практичне значення для реалізації державних соціальних гарантій та підтримки вразливих категорій громадян.

Відповідно до визначеної мети, у дисертаційному дослідженні послідовно вирішуються низка наукових завдань. Зокрема, авторка з'ясовує генезу адміністративно-правового забезпечення права внутрішньо переміщених осіб на пенсійне забезпечення у національному законодавстві та правовій науці, що дозволяє простежити розвиток відповідних норм і практик. Окрему увагу приділено аналізу пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб як об'єкта адміністративно-правового регулювання, а також характеристиці його понять і сутності.

Дослідження охоплює розгляд принципів, мети, завдань та функцій адміністративно-правового регулювання права внутрішньо переміщених осіб на пенсійне забезпечення, а також інтерпретацію форм і методів такого регулювання. Авторка обґрунтовує адміністративно-правовий статус суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб, систематизує адміністративну та судову процедури оскарження рішень, що мають значення для реалізації права на пенсію, а також узагальнює напрями імплементації зарубіжного досвіду.

Крім того, у дисертації детально резюмуються проблеми адміністративно-правового регулювання права внутрішньо переміщених осіб на пенсійне забезпечення та пропонуються шляхи їх вирішення. Такий комплексний підхід дозволяє охопити теоретичні, методологічні та прикладні аспекти проблеми, підвищує наукову цінність роботи та підтверджує її практичну значущість для вдосконалення системи пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків дослідження. Наукові положення та висновки дисертації є обґрунтованими та достовірними, оскільки базуються на комплексному використанні сучасних методів пізнання, включаючи методи формальної та діалектичної логіки, феноменологічний, історичний, синергетичний, герменевтичний, формально-догматичний, порівняльний, аксіологічний та антропологічний методи. Автор врахував новітні здобутки юридичної науки, проаналізувавши значний масив наукових

праць вітчизняних і зарубіжних учених, а також норми національного та міжнародного законодавства, судову практику та емпіричні дані.

Наукова новизна полягає в тому, що дисертаційне дослідження є одним із перших в Україні комплексним науковим дослідженням, присвяченим адміністративно-правовому регулюванню права внутрішньо переміщених осіб на пенсійне забезпечення. Проведене дослідження дозволило авторці сформулювати низку наукових положень і висновків, що мають новаторський характер і практичну значущість.

Вперше в роботі представлено класифікацію суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб із обґрунтуванням наявності кореляційного взаємозв'язку між змістом адміністративно-правового статусу цих суб'єктів та їх класифікацією за кількома критеріями. Авторкою запропоновано власне розуміння адміністративно-правового регулювання пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб як цілеспрямованого, систематизуючого впливу держави шляхом використання адміністративно-правових норм, форм і методів на суспільні відносини, що виникають під час призначення, перерахунку та поновлення виплат пенсій, з метою забезпечення передбачених законом прав і обов'язків. Крім того, виокремлено ознаки адміністративно-правового регулювання пенсійного забезпечення, які дозволяють розглядати його як специфічну форму публічного впливу.

У роботі розглянуто наукові положення щодо генези адміністративно-правового регулювання пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб, що проявилися у конкретні історичні періоди, а також тенденції розвитку таких положень у наукових дослідженнях та законодавстві. Одночасно удосконалено положення щодо розуміння принципів адміністративно-правового регулювання права внутрішньо переміщених осіб на пенсійне забезпечення як об'єктивних, основоположних і вихідних засад діяльності суб'єктів публічного управління у цій сфері.

Особливу увагу приділено процедурним аспектам механізму адміністративно-правового регулювання, акцентуючи на різноманітності

адміністративних процедур, а також впливу правових і неправових форм регулювання та методів адміністративно-правового впливу на удосконалення і оптимізацію діяльності органів пенсійного забезпечення. Набули подальшого розвитку положення щодо класифікації міжнародних стандартів у сфері адміністративно-правового регулювання пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб за територією поширення, рівнем обов'язковості, ступенем визначення змісту та колом адресатів, а також щодо аналізу зарубіжного досвіду та доцільності його запозичення для вдосконалення національної системи пенсійного забезпечення.

Таким чином, дисертаційне дослідження характеризується новизною, системністю та комплексністю підходу до адміністративно-правового регулювання пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб і містить науково обґрунтовані висновки та пропозиції, які можуть бути використані як у подальших наукових дослідженнях, так і у практичній діяльності органів публічного управління.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження є беззаперечним і полягає у можливості їх застосування в різних сферах наукової, правозастосовної та освітньої діяльності. Зокрема, матеріали роботи можуть бути використані у науково-дослідницькій діяльності для подальшого вивчення теоретичних і прикладних проблем адміністративно-правового регулювання пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб.

У сфері правотворчої діяльності результати дослідження можуть сприяти вдосконаленню законодавства України у частині забезпечення пенсійних прав внутрішньо переміщених осіб, зокрема оптимізації процедур призначення, перерахунку та поновлення виплат пенсій, підвищення прозорості та ефективності адміністративних процесів. Практичне значення роботи також проявляється у правозастосовній сфері: запропоновані авторкою підходи та рекомендації можуть бути використані органами пенсійного забезпечення для підвищення ефективності адміністративних та судових процедур оскарження рішень, пов'язаних із пенсійними виплатами внутрішньо переміщених осіб.

Крім того, результати дослідження можуть бути впроваджені у навчальний процес для підготовки навчальних матеріалів із дисциплін адміністративного та соціального права, таких як «Адміністративне право», «Пенсійне забезпечення та соціальний захист», а також інших навчальних курсів, що висвітлюють питання реалізації прав внутрішньо переміщених осіб. Це підкреслює не лише наукову, а й практичну та освітню значущість виконаної роботи.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих авторкою. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у трьох наукових статтях у фахових виданнях України та у тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Це свідчить про систематичність та активну наукову роботу авторки щодо обраної тематики.

Виклад матеріалу здійснено на високому науково-методичному рівні з використанням спеціальної юридичної термінології. Наукові положення аргументовані, базуються на ґрунтовному аналізі законодавства, наукових робіт і практики у сфері пенсійного забезпечення та адміністративного права. Авторка демонструє високий рівень знання предмету дослідження, систематично використовуючи значну кількість спеціальної літератури та практичних джерел, що дозволяє всебічно розкрити проблематику адміністративно-правового регулювання пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб.

Дисертаційна робота написана грамотно, із високим рівнем мовностилістичної культури. Список використаних джерел та посилання на них у тексті оформлено відповідно до встановлених вимог, що забезпечує належну наукову достовірність роботи.

Не ставлячи під сумнів належний рівень проведеного Свіденко А.О. дослідження, окремі його положення є **дискусійними та потребують свого уточнення і конкретизації.**

По-перше, у роботі здійснено спробу доведення наявності кореляційного взаємозв'язку між змістом адміністративно-правового статусу суб'єктів публічного управління у сфері пенсійного забезпечення та класифікацією таких

суб'єктів з використанням декількох критеріїв. Варто відзначити позитивний момент – авторка звернула увагу на можливість існування такого зв'язку, що є важливим для комплексного розуміння системи публічного управління у сфері пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб. Водночас наявність кореляційного взаємозв'язку у дисертації подана недостатньо обґрунтовано і не доведена повністю. У роботі бракує конкретних методичних пояснень або статистичних/емпіричних доказів, які б підтвердили та продемонстрували силу і характер зазначеного зв'язку. Це створює певну дискусійність зазначеного положення та потребує додаткового роз'яснення або уточнення під час захисту.

По-друге, у дисертації запропоновано запровадження обов'язковості використання процедури досудового оскарження дій, бездіяльності та рішень органів Пенсійного фонду України, що, за задумом авторки, сприятиме розвантаженню судової системи. Варто відзначити, що ідея досудового врегулювання спорів у сфері пенсійного забезпечення є корисною та заслуговує на увагу, оскільки може сприяти більш ефективному вирішенню конфліктів без залучення судових інстанцій. Водночас у роботі не досліджено потенційні негативні наслідки такого нововведення. Зокрема, не проаналізовано, чи може обов'язкове досудове оскарження призвести до затримок у реалізації права внутрішньо переміщених осіб на своєчасне отримання пенсійних виплат, а також до створення додаткових адміністративних бар'єрів. Таким чином, пропозиція потребує додаткового обґрунтування з точки зору балансу між ефективністю врегулювання спорів і забезпеченням оперативного захисту прав внутрішньо переміщених осіб.

По-третє, у дисертації запропоновано спрощення процедури судового розгляду виключно типових справ щодо обчислення, призначення, перерахунку та здійснення пенсійних виплат шляхом скорочення строків судового розгляду, що має завершуватися ухваленням скороченого судового рішення. Слід відзначити, що ідея прискорення розгляду типових пенсійних справ є актуальною та заслуговує на увагу. Водночас у роботі не наведено порівняльного аналізу з уже існуючим законопроектом, який передбачає аналогічні спрощені процедури. У зв'язку з цим незрозуміло, чим саме

запропоноване автором нововведення відрізняється від наявного законодавчого механізму, які його переваги або додаткові ефекти для захисту прав внутрішньо переміщених осіб. Таким чином, це положення потребує більш чіткого обґрунтування та конкретизації, аби показати його практичну цінність і відмінність від існуючих нормативних ініціатив.

Висновок. Дисертація на тему «Адміністративно-правове регулювання права внутрішньо переміщених осіб на пенсійне забезпечення» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для українського адміністративного права, тобто відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р., а її автор – **Свіденко Аліна Олексіївна** – заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри галузевого права
та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

Олена СОКУРЕНКО

Підпис Олени Сокурєнко засвідчую

Ректор Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
доктор юридичних наук, професор

Євген СОБОЛЬ